

CODOCÈNCIA i MULTIDOCÈNCIA A L'ESCOLA SADAKO

**Dolors Ylla
Jordi Musons**

RESUM

L'escola per adequar-se a les necessitats de la societat actual ha hagut d'introduir elements nous en el desenvolupament de les tasques d'ensenyament-aprenentatge que provoquen canvis necessaris en les metodologies que s'apliquen i en l'organització dels recursos. Aquests fets esdevenen imprescindibles en la consecució dels objectius educatius actuals en els que l'alumne ha de ser el protagonista del propi aprenentatge i els docents han d'actuar més com a referents i guies que acompanyen en corresponsabilitat amb altres docents, que com a mestres individualistes directors i aglutinadors de coneixements. Per als docents això implica ser conscients de la necessitat d'adequació del propi estil docent cap al treball d'equip, el desplegament de les habilitats personals relacionals i organitzatives en l'ambició objectiu d'atendre la diversitat en la societat i el món actual.

Paraules clau:

Educació inclusiva, atenció a la diversitat, col·laboració, aprenentatge, professorat

ABSTRACT

To meet the needs of contemporary society, the school has had to incorporate new elements into the development of its teaching – learning activity which provoke change in classroom methodologies and in the organization of its resources. This is essential in order to achieve the current educational objectives which place the pupil at the center of his or her own learning process and reconsider the role of the teacher, no longer the sole holder and distributor of knowledge but a reference and a guide working and sharing responsibilities with other teachers. This involves making the teacher aware of the need to adapt their own teaching style to one more suitable for working within a team and to develop new personal and organisational skills which enable them to respond to the diversity within the society and world of today.

Key words:

Inclusive education, attention to diversity, cooperation, learning, teachers

Als darrers cursos l'escola ha fet canvis molt significatius en el desenvolupament del seu projecte educatiu, cercant models d'ensenyament-aprenentatge que es contextualitzin en una societat dinàmica i complexa. Els canvis permanents que afecten tots els àmbits relacionals i actitudinals de la nostra societat demanen una reflexió profunda d'un model educatiu que avui evidencia signes inequívocs de naufragi.

És des d'aquesta perspectiva que a l'escola hem mirat de reformular nombrosos aspectes del nostre model educatiu optant per canvis metodològics i organitzatius substancials que ofereixin als nostres alumnes una formació plenament reflexionada i útil pel seu futur. Un d'aquests canvis duts a terme ha estat la renúncia a les múltiples agrupacions flexibles i grups reduïts, existents fins al moment en molts cursos de l'escola, fent una aposta clara cap a la codocència, la multidocència i, en definitiva, cap al treball educatiu en equip.

La incorporació, avui, d'aquest nou model ha obert l'escola a una nova perspectiva educativa amb canvis molt notables en la gestió i actitud docent, l'atenció de l'alumnat i, potser el més important, en la consciència educativa col·lectiva. I per

descomptat, aquest canvi de rumb ens ha encaminat cap a un model més inclusiu d'atenció a la diversitat.

La nostra escola és un centre de dues línies que disposa de les tres etapes educatives d'Infantil, Primària i Secundària i que disposa d'un equip psicopedagògic compacte, que conjuntament amb l'equip directiu treballa per donar cohesió al projecte educatiu del centre i la constant evolució d'aquest. Alhora tots dos equips treballen per dinamitzar una transició pedagògica i metodològica coherent i ordenada entre les diferents etapes. Encara que cada curs desplega uns aprenentatges i didàctiques pròpies, és essencial que l'alumne pugui conviure amb una mateixa proposta educativa, tant des del punt de vista metodològic com vivencial en el seu trànsit pels diferents cursos de l'escola.

D'alguna manera, avui l'escola ha pogut fer front a una idea atàvica del mestre independent que tanca la porta de la seva classe, treballa amb els seus alumnes i fa a la seva manera, per passar a treballar col·laborativament, compartint l'alumnat, fomentant l'aprenentatge i el modelatge docent entre iguals, obrint la porta de l'aula a tota la comunitat educativa. També es trenca amb la idea d'atendre fora d'aula aquells alumnes que mostren més dificultats. Tot i les bondats d'aquesta estructura, conduïda per part de professionals especialitzats en aquest suport, es perdia la implicació de la resta del cos docent a introduir canvis notables a l'aula, que permetessin a aquests alumnes rebre una atenció de qualitat quan fossin dins la classe, alhora que l'atenció fora de l'aula no garantia que els alumnes poguessin extrapolar els aprenentatges fets en el grup reduït. A més, històricament, l'estructura de grups reduïts està associada a alumnes amb dificultats o necessitats educatives especials, descuidant sovint les necessitats educatives que requereixen també un grup notable d'alumnes talentosos o amb altes capacitats. També en aquesta evolució de l'atenció a la diversitat oferta a l'escola es va contemplar que sovint allò que es treballava en els grups reduïts, els alumnes no sempre ho podien aplicar de manera autònoma dins de l'aula. També es donava el fet que els nens i nenes que necessitaven una atenció específica en qualsevol altre moment (parlaríem d'alumnes que no presentaven grans dificultats generalitzades, sinó puntuals), no podien gaudir del suport d'aquests grups reduïts ja que el nombre d'alumnes augmentava i deixaven de ser grups reduïts.

Partint d'aquesta concepció educativa, a l'escola s'han engegat canvis metodològics i estructurals substancials amb la clara pretensió de potenciar l'escola inclusiva i les metodologies actives que promoguin la implicació de tota la diversitat d'alumnat en el procés d'aprenentatge. Actualment tots els cursos d'educació infantil i, d'una forma molt intensa, de primària de l'escola disposen d'una organització similar, en què els tutors de cadascun dels dos grups del curs estan acompanyats per un membre del Departament Psicopedagògic de l'escola. Aquests professionals, que solen ser psicopedagogs, psicòlegs o logopedes es converteixen en cotutors del curs amb una presència molt notable dins l'aula, d'entre 8 i 12 hores setmanals a cada curs, que solen quedar distribuïdes entre les àrees instrumentals i de medi. Cal remarcar que aquesta assignació es fa al curs, però no s'ha d'executar de forma simètrica als dos grups, ja que la distribució en el dia a dia es fa segons necessitats dels grups o segons la dinàmica de treball prevista a l'aula, mirant d'obtenir el màxim rendiment de la disponibilitat de docents junts en la mateixa sessió de classe. Aquesta autonomia per prendre decisions en l'organització sistemàtica dels tres mestres al curs fomenta la reflexió i la consciència de la intenció pedagògica en la distribució d'aquests suports i dels rols assignats. És important remarcar que cada equip de mestres que comparteixen curs mantenen una sessió setmanal de

trobada per anar incidint, organitzant i debatent, a ritmes diferents, segons les diferents necessitats dels docents. La possibilitat que els representants del departament psicopedagògic puguin aportar des del treball diari, propostes metodològiques per donar resposta a les necessitats de cada grup (tutoria entre iguals, diversificació de tasques per nivells, treball amb grups cooperatius, treball per projectes, etc.), impacta enormement en l'evolució metodològica de l'escola i en l'evolució del model pedagògic d'aquesta. Aquesta estona setmanal també és un moment molt important per establir llaços de confiança i complicitat per poder compartir, col·laborar i arribar a cooperar.

Més enllà de la presència d'un segon docent dins l'aula, el treball més intens desenvolupat a l'escola ha estat evidenciar les oportunitats d'educació inclusiva que permet la presència simultània de dos docents a la mateixa aula. Ha estat molt important definir els rols de dos docents i d'una forma especial la necessitat d'alternança d'aquests rols. El que s'ha volgut evitar des de l'inici és la tendència natural en què el tutor/a sigui qui dirigeix la sessió i dinàmica de classe i el cotutor, com a professional més especialitzat en l'atenció a la diversitat, sobretot tingui un paper d'observador i acompanyant d'aquells alumnes que més ho necessiten. Un dels objectius finals més interessants d'aquesta codocència és que el tutor/a del curs pugui ampliar l'atenció a la diversitat amb la metodologia utilitzada a l'aula, independentment de si està sol/a o amb el cotutor/a. Des d'aquesta perspectiva és imprescindible que hi hagi canvis de rol sistemàtics, en què també sigui el tutor/a qui observa i atén als alumnes mentre el cotutor/a condueix la dinàmica de la classe. Aquesta manera de fer té un fort impacte en el modelatge entre docents. Possiblement modificar la praxi del mestre/a a l'aula és un dels handicaps més profunds de la progressió docent actual. Tot i que òbviament l'experiència aporta recursos educatius en la pròpia pràctica docent, sovint els/les mestres partim del propi autoconeixement i no pas de la descoberta d'altres maneres de fer, gestionar o interactuar amb els alumnes. La incorporació de la pràctica reflexiva en la gestió docent obre perspectives de millora professional francament interessants.

D'altra banda, la codocència afavoreix un diàleg pedagògic extraordinari d'allò que succeeix a l'aula. Després de compartir una sessió de classe és pràcticament impossible no compartir dues mirades que són diferents sobre allò que hi ha succeït, tant des del punt de vista de la dinàmica dels alumnes de l'aula, com dels processos d'ensenyament-aprenentatge. Aquesta construcció pedagògica conjunta aporta unes dosis de qualitat docent notables en el fer diari dels docents i per defecte dels alumnes implicats. A més, el treball i el coneixement compartit dels alumnes proporciona als tutors dels cursos un suport molt ben rebut, que evita la solitud en la presa de decisions del tutor/a i que permet treballar amb més rigor i amb més tranquil·litat. Actualment, moltes entrevistes del tutor/a amb les famílies es preparen prèviament amb el cotutor/a del curs conjuntament i en aquells casos en què s'observa alguna situació extraordinària, tant el tutor/a com el cotutor/a assisteixen a la trobada amb les famílies.

En el procés de modelatge docent que significa compartir sistemàticament l'aula amb altres docents, s'estan establint tres moments puntuals dels cursos on s'abordarà la pràctica reflexiva d'una forma més explícita i ens atreviríem a dir més sincera. En començar el curs es marquen objectius referents als papers i estructures que a priori esperem prendre durant el curs. A final de curs se'n fa una avaluació. I a mig curs es dóna el procés més intencionat cap al desenvolupament professional, en què cada tutor/a observa algunes sessions de l'altre/a tutor/a utilitzant un pauta d'observació preestablerta que es posa en comú en una reunió

conjunta amb els dos tutors/es i el cotutor/a del curs. La principal intenció d'aquesta sessió és que cada tutor/a sigui capaç d'identificar en l'altre allò que executa de diferent manera. En educació els matisos del fer de cada mestre tenen uns efectes extraordinaris en la complicitat, afinitat i interacció amb els alumnes. En aquesta sessió es tracta sobretot de ser capaços d'identificar i explicitar aquests matisos que ens puguin ajudar a ser millors professionals. És obvi que, per tal que aquesta complicitat professional sigui possible, cal que els docents mantinguin una actitud proactiva i convinguda de les bondats de compartir el treball docent i les oportunitats que ofereix l'escola inclusiva. Una predisposició positiva cap a l'autoconeixement professional aporta unes millores clares sobre la pràctica docent, la pròpia autoestima professional i, per descomptat, genera beneficis de gran valor en la dinàmica de treball dels equips implicats.

En la recerca per elaborar una pauta d'observació que ens fos útil per a la seva aplicació, ens hem trobat amb documents diversos, prenent el que proposa el Departament d'ensenyament com una eina de referència molt valuosa ja que presenta un pla d'autoavaluació prèvia, una dinàmica de treball en grup i finalment una observació de l'estil docent del mestre/a company/a. Del document referenciat prenem el model de formulari final, que serà la base de la conversa i posada en comú per treure'n conclusions. Actualment ens proposem de fer una observació d'una sessió del company/a, amb una plantilla on es prenen notes per descriure la situació de l'aula on hi ha la interacció del mestre/a, els alumnes i el contingut de la sessió, les diferents activitats, la seva durada, com es desenvolupen, entre d'altres aspectes. Posteriorment es buiden les observacions en el formulari, cada docent de forma individual, per a la seva anàlisi en la sessió compartida dels mestres i la persona cotutora.

PROTOCOL D'OBSERVACIÓ A L'AULA

OBJECTIUS DE L'OBSERVACIÓ

- Comparar estils docents: aportacions d'aquests estils pel que fa a estratègies per afrontar els conflictes, pel que fa a les normes d'aula, pel que fa a les actuacions i rutines.
- Detectar els components de caràcter personal que posa en joc el professor/a en l'exercici de la seva pràctica docent, que optimitzen el clima de treball a l'aula.
- Identificar les destreses docents que prevenen la disrupció a l'aula.
- Prendre consciència del propi estil docent i optimitzar-lo.
- Incorporar nous recursos, actituds afavoridores, estratègies i metodologies al propi estil docent.
- Practicar de manera diferent el donar classes.
- Reflexionar sobre la pràctica docent.
- Prendre consciència del fet d'ensenyar.

OBSERVACIÓ A L'AULA

IDEES PRÈVIES

Anem a observar el desenvolupament d'una sessió de classe que durà a terme el mestre/a paral·lel/a.

El que hem d'observar es donarà en l'activitat conjunta que es desenvolupa en una aula en la interacció entre el mestre/a, els alumnes i els continguts.

Caldrà tenir present la cronologia de les activitats que es desenvolupin en una sessió.

Per aquest motiu tindreu una graella on poder anotar tot allò que va succeint en el decurs de la sessió, on hi ha tres columnes:

- PRIMERA COLUMNA: S'haurà d'anotar el temps que dura aquesta activitat i el número d'activitat.
- SEGONA COLUMNA: Hi escriurem el nom que li donem a l'activitat (és un resum del que es fa a l'activitat i ens serveix per guiar-nos i posar ordre a les observacions).
- TERCERA COLUMNA: Activitat conjunta, és la **descripció** del que passa durant tota l'activitat, de la interacció entre mestre/a, alumnes i contingut. I ens fixem en els següents punts:
  - **Per què?** Objectiu de l'activitat (explícit o implícit), quina es la finalitat
  - **Què?** Contingut de l'activitat (àrea), tipus de contingut (conceptual, procedimental o actitudinals) . Tasca que es fa.
  - **Com?** Inici (qui la inicia i com la comença), desenvolupament (què passa durant l'activitat, la descripció de les interaccions que es produeixen) i final de l'activitat (qui i com s'acaba).
  - **Producte?** Queda un resultat de l'activitat
- Després de definir totes les activitats, es farà un altre punt: **Relació entre les diferents activitats i quin tipus de relació.**

GRAELLA D'OBSERVACIÓ:

OBSERVACIÓ DE: (grup i mestre/a)		
OBSERVADOR/A:		DATA:
ACTIVITAT: número i temps	TÍTOL DE L' ACTIVITAT resum del que es fa	ACTIVITAT CONJUNTA: descripció (per què?, què?, com?, producte?)

Un cop acabada l'observació, completa la **FITXA D'OBSERVACIONS** següent, en base a les anotacions que has pres en l'observació de la sessió.

OBSERVACIONS 1: presentació i curs de la classe

Han quedat clars els objectius, el tema i els continguts de la classe?	
Estava clara la successió d'activitats proposada a la classe?	
Estaven clars els objectius, continguts, competències i activitats d'ensenyament aprenentatge?.	
S'ha presentat el tema i els objectius de la classe?	
S'ha fet una presentació general del contingut de la sessió?	
S'ha donat més relleu i s'han acordat els punts més importants de la classe?	
S'han explicat exemples per il·lustrar alguns dels punts més abstractes?	
S'ha resumit el més important?	

OBSERVACIONS 2: estil personal i eines per donar classe.

Parla de manera audible, clara i prou lenta?	
Com usa el llenguatge corporal (expressions facials, moviment, moviment de les mans, contacta ocular, ús de l'espai, etc.)?	
Quina postura adopta a classe (dret o assegut, davant la classe o no, en moviment, etc.)?	
Estableix contacte ocular directe amb els alumnes durant la classe?	
Té hàbits en la manera de parlar o de gesticular?	
Parla a tot el grup – classe, a grups particulars, alumnes concrets?	
Fa servir l'humor com a recurs?	
Controla la classe de manera confortable?	
Quines són les principals dificultats que té en el control de la	

classe?	
OBSERVACIONS 3: estratègies i materials didàctics.	
Defineix els conceptes i termes que presenta amb claredat?	
Usa la pissarra?	
Dóna exemples, fa dibuixos, ensenya fotos, explica casos, històries per fer més comprensibles els conceptes?	
Fa esquemes per ajudar-se en les explicacions?	
S'ha fet servir algun mitjà com les TAC, o material didàctic, etc.?	
OBSERVACIONS 4: diàleg, participació, activitats i experiments.	
Fa preguntes per conèixer el nivell en què es troben l'alumnat?	
Quan explica, fa preguntes al grup o alguns alumnes en particular?	
Fa preguntes per pensar?	
Intercala preguntes i explicacions per anar confegint les explicacions?	
Fa preguntes per comprovar el que han entès?	
Valora positivament les respostes encertades?	
Facilita la participació de l'alumnat?	
S'han creat moments de debat i discussió a la classe?	
Monopolitza la paraula durant les classes?	
OBSERVACIONS 5: interaccions	
Hi ha hagut disruptcions a l'aula?	
Com s'ha abordat aquesta situació?	

Avui, els models de codocència han pres una presència extraordinària en molts cursos de l'escola. A més de la presència del cotutor/a, en alguns cursos de primària el tutor/a d'un grup també comparteix entre una o dues sessions de classe amb el tutor/a de l'altre grup i a l'inrevés. També des d'aquest mateix curs s'ha fet

un gir interessant en el paper dels Caps de Departament de l'escola. Fins al curs passat els Caps de Departament d'àrea de l'escola seguien la metodologia, continguts i dinàmica d'aquella àrea en tots els cursos d'infantil, primària i secundària de l'escola. Des d'aquest curs els Caps de Departament de cada àrea dediquen la meitat de la seva dedicació a entrar a cada grup classe d'un curs de l'escola per compartir in situ la metodologia i treball desenvolupat en aquell curs i poder construir col·laborativament amb el mestre del curs. Per citar-ne alguns exemples, avui el cap departament de medi entra una sessió de medi a cada curs de tercer per conèixer i desenvolupar la incorporació del treball per projectes en aquest curs o el cap de departament de matemàtiques que entra a cinquè participa de la metodologia que s'hi desenvolupa amb un accent especial en la dinàmica que s'estableix en un curs amb un nombre significatiu d'alumnes amb altes capacitats.

En una altra etapa, la secundària, la codocència està en procés de construcció i valoració. En els darrers cursos s'ha experimentat amb algunes matèries com llengua de primer i segon d'ESO o les matemàtiques d'alguns dels cursos, amb un treball simultani de tres mestres amb els dos grups classe amb una voluntat definida per desenvolupar i analitzar les bondats d'un treball codocent compartit.

Aquesta mobilitat de mestres en cadascun dels cursos permet que s'incorpori una percepció de normalitat per part de tots els docents i també dels alumnes a la presència de diferents mestres a l'aula. I aquest fet té molta rellevància des del punt de vista del model educatiu del centre. Des de l'òptica de l'alumne/a els canvis s'han viscut amb total normalitat. Des del començament, la majoria d'alumnes han rebut de forma molt positiva disposar de dos mestres amb els quals establir una relació acadèmica o afectiva. El sentiment dels alumnes en rebre suport dins l'aula és percebut amb més naturalitat i satisfacció, acceptant millor un tracte diferenciat dins l'aula si s'escau.

Des de l'òptica docent, després de les reticències inicials manifestades per alguns membres del claustre, pròpies d'una inèrcia d'independència molt arrelada al nostre sistema educatiu, avui ens atrevim a assegurar que d'una forma massiva el claustre no entendria un retorn cap a estructures del passat. Òbviament aquesta progressió en la percepció docent satisfà tot l'equip implicat en aquest pas tan significatiu fet cap a la multidocència i, per descomptat, ens estimula a continuar avançant. Avui mateix, sobre la taula de la construcció del nostre futur immediat ja s'està planificant una estructura per al cicle superior en la qual possiblement s'agruparan els dos grups en un mateix espai, passant a ser tres mestres els qui simultàniament compartiran la seva docència a l'aula. En aquests moments el treball intens s'està centrant a planificar les dinàmiques que podran prendre aquests docents en aquest espai i les estructures metodològiques que cal preveure en aquesta nova organització. La incorporació d'una forma plena a la multidocència ens sembla que obre possibilitats francament interessants encara per desenvolupar.

Avui els avanços neurobiològics, pedagògics i científics vinculats a l'educació cada vegada ens donen més oportunitats per reconèixer la diversitat de les nostres aules i, el més important, ens ofereixen nous coneixements per millorar l'acompanyament en el procés d'aprenentatge que pot oferir l'escola a tots els alumnes. És des d'aquesta perspectiva que afrontem la codocència, la mutidocència i molts dels canvis metodològics avui presents a l'escola. I és amb aquest objectiu principal i amb la il·lusió de poder oferir una educació de qualitat a tots els nostres alumnes que continuarem treballant.